

Milieuzorg in de Vlaamse overheid

Overheidsorganisaties moeten het goede voorbeeld geven

Anne Van Autreve

Projectleider interne milieuzorg LIN - AMINAL
Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Milieuzorg is een zaak van iedereen, van alle organisaties en bedrijven en van alle individuen. De overheid ziet erop toe dat ieder hierin zijn verantwoordelijkheid neemt. Zij creëert daartoe het nodige wettelijke kader, ze voert sensibilisatiecampagnes, ze houdt toezicht op de correcte naleving van de wetten en decreten. Maar de overheid moet meer doen dan dat. Ze is immers zelf óók een organisatie en heeft als overheid een voorbeeldfunctie.

Inleiding

In het regeerakkoord van de huidige Vlaamse regering wordt de noodzaak tot milieuzorg binnen de Vlaamse overheid en haar overheidsinstellingen dan ook onderschreven. Zo stelde de Vlaamse regering bij haar aantreden:

"(...) De Vlaamse overheid moet terzake een voorbeeldfunctie vervullen, onder meer via bestekken: overheidsorganisaties moeten door het toepassen van een milieuzorgsysteem het minstens even goed doen als de doelgroepen waarop de overheid haar beleid richt. Dat past trouwens ook binnen de bestaande visie op integrale kwaliteitszorg."

Op 8 mei 2002 werd dit engagement vertaald in een beslissing van de Vlaamse regering. Daarin wordt gesteld dat milieuzorg vanaf 2003 verplicht is in alle entiteiten van de Vlaamse overheid. Concreet gaat het om het gehele ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en 60 Vlaamse openbare en wetenschappelijke instellingen.

Waarom milieuzorg in de Vlaamse overheid?

Naast de voorbeeldfunctie zijn er uiteraard nog andere redenen waarom de Vlaamse overheid zelf aan milieuzorg moet doen. Ze is immers zonder meer één van de meest complexe en grootste bedrijven, zoniet het grootste bedrijf

foto: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

■ Zonnepanelen op het dak van het Graaf de Ferrarisgebouw in Brussel

in Vlaanderen, dat met haar activiteiten en beslissingen een grote druk uitoefent op het milieu. De overheid heeft dan ook enorme mogelijkheden om de door haar veroorzaakte milieudruk te verminderen.

Elke inspanning die een overheidsorganisatie verricht om het milieu te verbeteren, kan worden opgevat als milieuzorg. Het is belangrijk de milieueffecten te kennen die de eigen activiteiten en beslissingen veroorzaken om ze op een systematische wijze en aantoonbaar te beheersen en daar waar nodig en mogelijk te verbeteren. Het verbeteren van de eigen milieuprestaties en het vervullen van een voorbeeldfunctie kunnen trouwens ook positieve effecten hebben die het behalen van milieuwinst overstijgen, zoals: het terugdringen van de overheidsuitgaven, het stimuleren van milieuvriendelijke productiemethoden, het verbeteren van het management en behoorlijk bestuur, en het opbouwen van de eigen kennis en deskundigheid. Om dit waar te maken is ook bij de overheidsorganisaties de invoering van interne milieuzorg gerechtvaardigd. Initiatieven inzake milieuzorg moeten daarom worden opgezet doorheen alle geledingen en entiteiten binnen de Vlaamse overheid en mogen geenszins louter beperkt blijven tot het beleidsdomein Milieu en Natuur.

Waar staat de Vlaamse overheid vandaag?

Binnen de Vlaamse overheid bestaan al een hele reeks milieuzorginitiatieven. Ten eerste zijn er de initiatieven gericht naar een welbepaalde groep. Er is het project *Groene School en Milieuzorg op School* dat milieuzorg stimuleert en ondersteunt in de scholen. Via de samenwerkingsovereenkomsten worden ook de Vlaamse steden en gemeenten hiertoe aangezet.

Maar ook binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen zelf zijn al acties ondernomen. Voorbeelden hiervan zijn de zonnepanelen in enkele gebouwen van het ministerie en de sensoren in de kantoren waardoor de lichten automatisch uitgaan als er geen beweging wordt gedetecteerd.

Een energie audit die momenteel uitgevoerd wordt in honderd gebouwen van het Vlaamse Gewest kan als basis dienen om nog meer energiebesparende maatregelen te treffen.

Enkele openbare instellingen plaatsten reeds windturbines of zijn van plan dit op korte termijn te doen. Bij infrastructuurwerken wordt er rekening gehouden met de principes van natuurtechnische milieubouw.

De centrale aankoopdienst van het ministerie draagt ook haar steentje bij tot duurzaamheid door onder andere gerecycleerd papier en *Max Havelaar* koffie aan te bieden.

Sommige entiteiten hebben zelfs een volwaardig milieuzorgsysteem ingevoerd, of zijn er volop mee bezig. *Kind en Gezin*, bijvoorbeeld, mocht het label "ecodynamische onderneming" ontvangen van het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM). De Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening is gestart met de invoering van een op ISO 14001 gebaseerd milieuzorgsysteem.

Dit zijn maar enkele voorbeelden die aantonen dat de entiteiten binnen de Vlaamse overheid zich wel degelijk bewust zijn van hun verantwoordelijkheid ten opzichte van het milieu en die ook daadwerkelijk opnemen.

Nog werk aan de winkel

Hoe lovenswaardig de bestaande initiatieven ook mogen zijn, ze zijn vaak te fragmentarisch en te beperkt van opzet. De inspanningen en resultaten worden zelden

Tabel 1

Karakteristieken van de vier milieuzorgniveaus

Milieuzorgniveau 1	Milieuzorgniveau 2
<ul style="list-style-type: none"> • kunnen voorleggen van een milieubeleidsverklaring • een aanspreekpunt milieuzorg hebben aangeduid • kunnen voorleggen van een gedetailleerde doorlichting naar conformiteit met de milieuwetgeving • kunnen voorleggen van een actieplan ter regularisatie van de non-conformiteiten • kunnen voorleggen van bewijzen van sensibilisatie van de werknemers • kunnen voorleggen van milieudoelstellingen met betrekking tot één of enkele belangrijke milieuaspecten • kunnen voorleggen van een milieuactieplan met betrekking tot de realisatie van de milieudoelstellingen • (vanaf een periode van één jaar nadat de actieplannen voor de eerste keer werden opgesteld) kunnen voorleggen van bewijzen die het dynamisch karakter binnen het milieuzorgniveau aantonen • jaarlijkse rapportering door het management aan de centrale coördinatieve milieuzorg(*) 	<ul style="list-style-type: none"> • zelfde orderdelen als milieuzorgniveau 1 <p>bijkomend :</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunnen voorleggen van een gedetailleerde doorlichting naar alle belangrijke directe én indirecte milieuaspecten waarop de administratieve entiteit invloed heeft • kunnen voorleggen van milieudoelstellingen • kunnen voorleggen van een milieuactieplan met betrekking tot alle belangrijke milieuaspecten waar acties vereist of aangewezen zijn
Milieuzorgniveau 3	Milieuzorgniveau 4
<ul style="list-style-type: none"> • kunnen voorleggen van een ISO 14001-certificaat 	<ul style="list-style-type: none"> • kunnen voorleggen van het bewijs van EMAS-registratie

(*) Cel die zal instaan voor de centrale aansturing, coördinatie, begeleiding en ondersteuning van de entiteiten. Zij wordt operationeel vanaf 2003.

foto: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

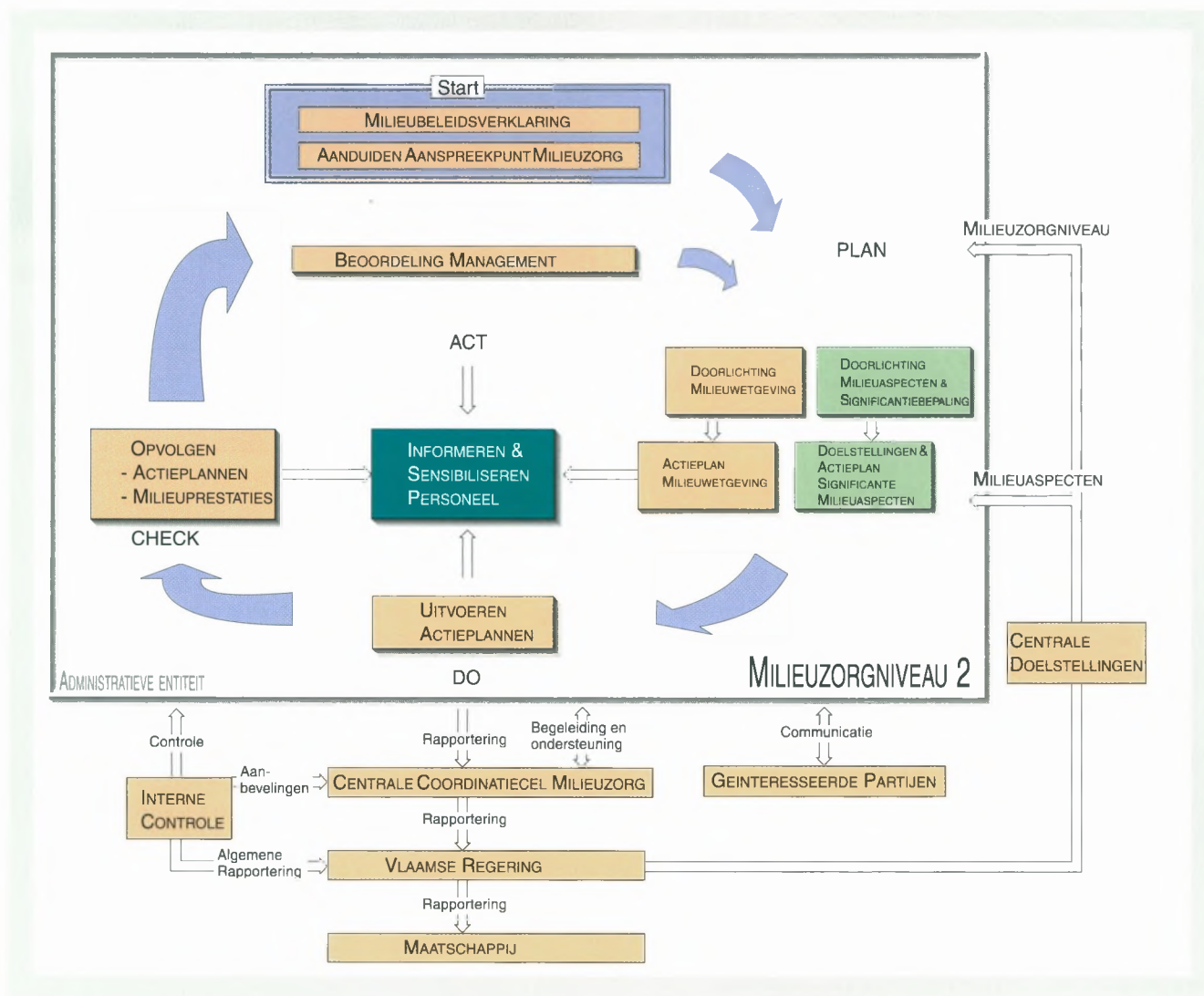
■ het Hendrik Conscience gebouw in de Koning Albert II-laan te Brussel met zonnepanelen op het dak

verspreid binnen de overheid zelf, waardoor waardevolle kennis en ervaring verloren gaat. Ze worden ook niet altijd bekendgemaakt aan derden. Dit alles is te wijten aan een gebrek aan coördinatie en ondersteuning op Vlaams niveau.

Met de beslissing van de Vlaamse regering wordt nu werk gemaakt van een meer gestructureerde aanpak van het thema. Er werd een implementatieplan opgesteld en een budget vrijgemaakt om centraal mensen en middelen te kunnen inzetten.

Figuur 1
Schema van milieuzorgniveau 2

De pijlers van het implementatieplan

Gezien de grote verscheidenheid in omvang en activiteiten en in de huidige stand van zaken betreffende milieuzorg, werd ervoor geopteerd vier milieuzorgniveaus te definiëren. Hierdoor kan de mate van milieuzorg aangepast worden aan de aard van de entiteit. Niet elke entiteit zal immers nood hebben aan een volledig uitgebouwd en gecertificeerd milieuzorgsysteem. Bovendien kan de implementatie van milieuzorg in de Vlaamse overheid zo op een haalbare wijze worden uitgevoerd. Elke entiteit kan op eigen tempo - weliswaar binnen door de Vlaamse regering vooropgezette maximum termijnen - naar een hoger liggend niveau evolueren. Tenslotte is het ook een stimulans voor de entiteiten om het steeds beter te doen op vlak van milieuzorg. Een korte beschrijving van de vier niveaus wordt weergegeven in **tabel 1**. Bij het uitwerken van de niveaus werd ook de nadruk gelegd op het dynamisch karakter. Dit wordt geïllustreerd aan de hand van **figuur 1**.

Daarnaast voorziet het concept in een centrale aansturing door middel van centrale doelstellingen en een decentrale invulling van deze doelstellingen. **Op centraal niveau** worden doelstellingen bepaald inzake de te bereiken milieuzorgniveaus. Voor de gemeenschappelijke milieuaspecten ligt centraal ook de termijn vast waartegen deze bereikt dienen te worden. **Op decentraal niveau** (per entiteit) heeft men de vrijheid een hoger milieuzorgniveau na te streven dan opgelegd en kan men tevens beslissen om de invoeringstijd te verkorten.

Wat hebben we reeds gerealiseerd?

Het spreekt voor zich dat binnen een grote en complexe organisatie als de Vlaamse overheid, met een brede waaier aan activiteiten en structuren, de invoering van milieuzorg een goede voorbereiding vergt. Ook een goed communicatienetwerk is belangrijk doorheen het ganse project.

Na de beslissing werden alle leidend ambtenaren geïnformeerd via de interne communicatiekanalen en een infosessie. Ze werden verzocht om binnen hun entiteit een aanspreekpunt milieuzorg aan te duiden. Aangezien dit binnen het bestaande personeelsbestand diende te gebeuren, gaat het hier zeker niet altijd om personen met een goede milieukennis. Vooral bij de entiteiten met een beperkte milieu-impact is dit vaak het geval (bijvoorbeeld entiteiten met een louter administratieve taak). Een goede ondersteuning, onder andere via vorming, en een goed netwerk voor uitwisseling van informatie en ervaring tussen de aanspreekpunten zijn dan ook aandachtspunten binnen het project.

Om een duidelijk zicht te hebben op de huidige toestand binnen de gehele overheid en om meer concrete doelstellingen op te stellen, zowel per entiteit als voor de overheid in haar geheel, loopt momenteel een vooronderzoek. Aan de hand van een enquête wordt in de eerste plaats nagegaan of de entiteit, die op louter administratieve basis afgebakend is, deze afbakening voor de concrete uitvoering wenst aan te passen, bijvoorbeeld door een verdere opsplitsing. Daarnaast wordt ook gepeild naar de huidige mate van conformiteit met de milieuwetgeving en de huidige mate van milieuzorg. Er wordt een eerste inschatting gevraagd van de nodige middelen om een welbepaald milieuzorgniveau te bereiken. Tenslotte wordt de nodige input verzameld om de centrale doelstellingen op te stellen.

Aan de hand van de resultaten van dit vooronderzoek zal een volgende beslissing van de Vlaamse regering voorbereid worden.

De toekomst

Het is de bedoeling om, naar analogie van de *Principeverklaring Integrale Kwaliteitszorg* van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, op centraal niveau een milieubeleidsverklaring op te stellen waarin de Vlaamse regering haar engagement tot implementatie van

milieuzorg in de Vlaamse overheid duidelijk maakt. Op decentraal niveau zullen de diverse entiteiten van de Vlaamse overheid vervolgens een meer op de eigen activiteiten gerichte milieubeleidsverklaring opstellen.

Na de beslissing van de Vlaamse regering waarin de centrale doelstellingen en de doelstellingen voor de entiteiten worden vastgelegd, zal elke entiteit de nodige doorlichtingen uitvoeren. Een eerste actieplan dient te worden opgesteld tegen eind 2003¹. De klemtoon zal in deze fase vooral liggen op de eerste twee milieuzorgniveaus.

Op decentraal niveau (per entiteit) heeft men uiteraard de vrijheid een hoger milieuzorgniveau na te streven dan opgelegd en kan men tevens beslissen om de invoeringstijd te verkorten. Entiteiten die dit wensen kunnen dus opteren voor niveau 3 of 4. Wat de doelstellingen aangaande de milieuaspecten betreft kan elke administratieve entiteit een eigen invulling geven aan de centrale milieudoelstellingen en tevens bijkomende doelstellingen formuleren voor meer specifieke milieuaspecten.

Om de entiteiten hierbij te begeleiden en ondersteunen wordt een centrale coördinatiecel opgericht. Zij zal ook instaan voor de centrale rapportering naar het Vlaams Parlement en naar een ruimer publiek.

Net zoals bij bedrijven zal de invoering van milieuzorg in de Vlaamse overheid een structurele aanpak vergen door na te gaan op welke manier milieuzorg kan worden verankerd in de organisatie (onder meer lastenboeken, beheersovereenkomsten met de Vlaamse openbare instellingen, functiebeschrijvingen en evaluatiecriteria van de werknemers). Er zal ook worden gewerkt aan een gedragswijzing van alle ambtenaren via een permanente communicatie en sensibilisatie.

¹ Deze timing is gebaseerd op een beslissing van de Vlaamse regering omtrent de doelstellingen vóór de zomervakantie.

Brusselle Enterprises nv

Westendelaan 1, 8620 Nieuwpoort

Tel. 058/23.25.13

Fax 058/23.05.76

Aanneming van draai-, frees-, slijp- en kotterwerk,
zowel conventioneel als op CNC-machines
Vol- en halfautomatisch lassen